

Cambridge IGCSE™

FIRST LANGUAGE TURKISH

0513/01

Paper 1 Reading and Directed Writing

May/June 2025

INSERT

2 hours

INFORMATION

- This insert contains the reading texts.
- You may annotate this insert and use the blank spaces for planning. **Do not write your answers** on the insert.

AÇIKLAMA

- Okuma parçaları bu ektedir.
- Bu ek üzerine notlar alabilir, boş yerlerini plan yapmak için kullanabilirsiniz. **Cevaplarınızı ekin üzerine yazmayınız.**

This document has **8** pages. Any blank pages are indicated.

Metin A'yı okuyup soru kitapçığındaki 1. ve 2. soruyu cevaplandırınız.

METİN A

Metin A bir doktorun ağzından anlatılan bir öykünün özetidir. Eğik yazıyla yazılmış bölümler, doktorun özgün anlatımıdır.

Doktorun evinin karşısında büyük bir bahçe içinde eski bir ev vardı. Bu evde ihtiyar bir çift ve hizmetçileri oturuyordu. Kimse ile görüşmezlerdi.

Mamafih¹, bahçenin etrafını çeviren yüksek duvara rağmen mahalle ahalisi onların kim olduklarını, nasıl yaşadıklarını öğrenmeye muvaffak olmuştur. 5

Kiraz bahçesinin sahipleri Rumeli'den gelmişler, zengin ama cimri insanlarmış. Kimseleri de yokmuş. Kirazlar olgunlaşınca mahalle çocukları yemesin diye geceleri nöbet tutar, sonra kendileri de hiç yemeden pazarda satarlarmış. Avukatları kiralatıp toplayıp getirdiğinde de parayı alırken ağlaşırlarmış. Anlayın para hırsının derecesini... 10

Bir gün evimin önünde mahalle imamıyla konuşuyordum. İhtiyarların hizmetçisi bana:

- *Bizim efendi selâm söyler, doktor bey. Hanım biraz keyfini bozmuştur²... Bize teşrif edesinizmiş... Ücreti her kaç kuruş ise veririz, der.*
- *Peki, geliyorum, dedim.*
- *İmam, elimden tuttu; kulağıma eğilerek:* 15
- *Yağlı müşteriye yakaladınız doktor bey, dedi, hissemizi isteriz...*
- *Ben de şaka ile mukabele ettim:*
- *Bu cömert insanların, ücreti her kaç kuruş ise vereceklerini söylemelerine nazaran, hastalık galiba vahim... Korkarım ki az zamanda vazifemi bitirip müşterimi size devredeceğim imam efendi.* 20
- *İmam tekrar elimi yakalayarak:*
- *Hastanın kocasından ganice bir ücret talep ederseniz, fakire, bir yerine iki müşteri göndermiş olursunuz. Mahallenin bunlardan başka suretle bir hayır göreceği yok!*

Hastalık, basit bir nezle idi. Fakat kadın, çok ihtiyar olduğu için fena sarsılmıştı.

Yaşlı kadın zahmet edip geldiği için doktora uzun bir dua ettikten sonra aslında onu rahatsız etmek istemediğini ama efendiye söz anlatamadığını söyledi. 25

Allah'ın bildiğini ne saklayayım. Ben evvelâ bu duayı ve bu sözleri pek kalpsizce tefsir³ ettim. Anlaşılan vızite parasının bir kısmını Cenabı Hakka havale edecekler... Bu dua ahret bankası için havalename olsa gerek, diye düşündüm.

Hastalığının ehemmiyetsiz olduğunu söylemesi de manidardı. Ehemmiyetsiz bir hastalığın tedavi ücreti elbette ehemmiyetlisininkinden daha az olmak lâzım gelir. Bir bahçe kirazdan bir tanesini yemeğe kıyamayan, mülklerinin iradını⁴ aldıkça sevincinden iğrenç bir surette ağlaşan bu insanlar için bu mantık, gayet tabii görülmeliydi. 30

Doktor reçetesini yazarken yaşlı kadınla kocasının tartıştığını görür.

- Adamcağız, bana izahat vermeğe lüzum gördü:* 35
- *İnsan, ihtiyarladıkça tuhaf olur doktor efendi... Eskiden böyle değildi... Ne dersem yapardı. "İlâç içemem... Doktor efendi beyhude reçete yazmasın!" diyor.*
 - *İçimden: "Galiba kadın hasislikte kocasına taş çıkarıyor. İhtimal, ilâç istememesi, para gider korkusundan" diye düşündüm. Eve bir göz gezdirdim. Hakikaten dedikleri gibiydi. İnsan, kendini zengin bir adamın evinde değil bugünden yarına yiyecekleri olmayan fakirlerin kulübesinde sanırdı.* 40

Doktor çıkmaya hazırlanırken ihtiyar muhacir, mahcup bir tavırla:

- *Şu çekmecenin gözünde paralar var evlâdım. Ücretiniz neyse alın, dedi.*

Doktor bu sözlere hayret etmişti.

Bir hasisin yarı açık bir çekmecede külliyetli para bırakması, sonra evine giren bir yabancıya: “Elini sok da istediğin kadarını al!” demesi garip değil miydi? 45

Yaşlı çift dört gün sonra doktoru tekrar çağırırlar. İhtiyarların nezaketi ve sohbetleri doktoru çok şaşırtır ama “ne mal olduklarını biliyorum” diye düşünür.

Bir aralık, kadın bana çoluğum, çocuğum olup olmadığını sordu:

- *Çoluk var büyük hanım amma, çocuk yok, dedim.* 50
- *Allah vermedi mi evlâdım?*
- *Keşki vermeseydi büyük hanım... İki altın top gibi evlât vermişti... Fakat iki sene evvel, yirmi gün ara ile ikisini de aldı. Yalnız kaldık.*
- *Allah sana, anasına ömür versin evladım. Gençsiniz, Allah yine verir inşallah... Hastalıkları neydi?* 55
- *Biri kemik hastalığından ölmüştü. Öteki “beyin veremi” denen bir melun hastalıktan... Yavrumu bir gün kaza ile merdivenden düşürmüşler... İhtiyarların ikisi birden bir vaveylâ kopardılar. Şaşırdım. Kadın, hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. İhtiyara baktım. Onun da gözlerinden sessiz yaşlar akıyordu.*

Kadıncağız biraz toparlanınca ailenin hikâyesini anlatır. 60

- *Biz, memleketimizde çok zengindik. Oğullarımız, kızlarımız, torunlarımız vardı... Balkan Muharebesi’nde kimi öldü, kimi kayboldu. Biz, iki ihtiyar, Zehra ismindeki torunumuzla İstanbul’a geldik... Elimizde çoluk çocuk namına bir o Zehracık kalmıştı. Ölenlerin, kaybolanların muhabbetini ona verdik... Memlekette dünya kadar malımız, mülkümüz olduğu halde İstanbul’da on parasız kaldık... İstanbul’da bir iki hemşehrimiz vardı. Allah razı olsun onlar ara sıra beş on para veriyorlardı. Zehracık dilenci çocuklarına dönmüştü. Yedi, sekiz sene evvel şu karşı sokaktaki arsada iki üç meşruta⁵ ev vardı. Karı-koca o evlerden birinde bir odacığa sığınmıştık. Bir bahar günü bu bahçenin önünden geçiyorduk. Kirazlar olmuştu. Çocuk değil mi, yavrucağ, kırmızı kırmızı görünce kirazlara imrendi. “İlle isterim” diye ağlamaya başladı. Kapının önünde bahçıvan gibi bir adam duruyordu. Yüzümü kızdırdım, çocuk için ondan birkaç kiraz istedim. Yüreksiz adam, cevap bile vermedi, başını öte tarafa çeviriverdi. Zehracıkla eve döndük. Çocuk ağlar ben ağlarım. Bir de üstelik efendiden azar işittim. Hakkı da var ya. Çiftliklerinde yüzlerce fakir besleyen hanedandan bir adam, çoluk çocuğunun dilenci gibi el açmasına razı olur mu? Birkaç gün sonra, meşrutada oturan başka muhacir çocuklar Zehracığı kandırmışlar, bu bahçede kiraz hırsızlığına götürmüşler. Bahçıvan, çocukları görmüş, ellerinde taşlar, sopalarla ağaçtan ağaca koşmağa başlamış... Zehracığım hırsızlığa alışık değil. Bahçıvanı görünce korkmuş, adam daha bir şey söylemeden kendini ağaçtan aşağı atmış; başcağızı taşa çarpmış... Sevap sahibi bir adam, kucağına alıp eve getirdi... Yavrumun sırma gibi saçları vardı... Bu saçların bir parçası kana bulanıp alnına yapışmış... Üç, beş gün sonra Zehracık şiddetli bir ateşle hastalandı. Gözleri şaşılaştı, kolları büzüldü. Belediye hekimini, yalvarıp getirdik “Çocuk ağaçtan düşünce başı zedelenmiş... Beyin veremi olmuş... Allah’tan ümit kesilmez amma, ben iyi görmüyorum.” dedi. Yavrucağım birkaç gün sonra ölüp gitti. Biz, iki ihtiyar, kuru başımıza kaldık. Bir, iki sene sonra memleketteki mallarımızdan bir kısmını bize geri verdiler. Yeniden zengin olduk... Lâkin biz, artık parayı ne yapalım? Biz yaşta insanlar parayı evlâtları, torunları için isterler değil mi doktor efendi oğlum? Apartmanlarımızın kirasını getirdikleri vakit iki ihtiyar ağlamaya başlarız... Bu paraları sarf edecek kimimiz var ki? Başka mahallelerde oturamadık. Bu evi satın aldık. Sanırım ki Zehracık, düştüğü şu kiraz ağacının altında gömülüdür. Kiraz mevsimi geldi mi, belki bir kaza olur, başka anacıkların yüreği yanar diye karı-koca bekçilik ederiz. Ağaçlara kimseyi yanaştırmayız. Bu kirazlardan bir tanesini yemek istemeyiz. Zehracık 90*

onlardan bir taneciği için ağlayıp ölmüştü. Kirazlar olduğu vakit onları arabalara doldurur, mezarlığa götürürüz. Zehracı'nın ruhu için, onları para ile kiraz alamayan fakara çocuklarına sepet sepet üleştiririz⁶.

mamafih¹ – bununla birlikte

keyfi bozulmak² – iyi hissetmemek, hastalanmak

tefsir³ – yorumlama

irat⁴ – gelir, genellikle kira geliri

meşruta⁵ – Bir kimseye, mirasçılara verilmemek veya bir kimseye ya da kuruluşa satılmamak şartı ile verilmiş mülk: *Cami meşrutası*.

üleştirmek⁶ – paylaşmak

Metin B ve C'yi okuyup soru kitapçığındaki 3. soruyu cevaplandırınız.

METİN B

Nüfusunun çoğu tarımla değil ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan yerleşim alanlarına şehir diyoruz.

Arkeoloji, şehir plancılığının yeni bir kavram olmadığını, tarihte birçok şehrin de bir plâna bağlı olarak geliştiğini gün yüzüne çıkardı.

19. yüzyılda Sanayi Devrimiyle birlikte kente göç edenlerin, alt yapısı olmayan yerlerde yerleşmesi, salgınlara yol açmıştı. Bu salgınların, çalışanların yaşam süresini kısaltması ve üretimde verimsizliğe yol açması, kent planlama düşüncesinin yeniden gündeme gelmesine sebep oldu. 5

Ülkemizde nüfusu 10 binin üzerinde olan yerleşim yerlerinde imar planı zorunlu hale gelmiş, bu sayının altındaki yerleşimlerde ise belediyenin isteğine bırakılmıştır.

Uluslararası bir yarışmayla seçilen şehir plâncısı Profesör Janssen'in 1932'de yürürlüğe giren ilk Ankara planı, öngörülenden daha hızla artan göçün baskısıyla, tamamıyla uygulanamamış olsa bile, şehir plancılığına iyi bir örnek olabilir. Ankara başkent olur olmaz hızla, ileri görüşlü hamleler yapmış; 40 dönüm bataklık kurutulmuş, Atatürk Orman Çiftliği ve Çubuk Barajı için binlerce hektarlık alan kamulaştırılmış. 275 bin metrekare üzerine kurulan ve içinde Ankara'nın denizi denen bir havuz, çim alanlar, lunapark, opera binası ve tiyatro salonu bulunan Gençlik Parkı, 10
15
Ankaralıların uğrak noktası olmuştur. Bu plan bütün diğer unsurlarıyla, planlama konusunda önemi herkesçe kabul edilen **yapılı çevre-doğal çevre-insan** ilişkisinin sürdürülebilir bir şekilde kurgulanmasına iyi bir örnektir.

Ankara'nın Yenimahalle Projesi şehir plancılığının temel hedeflerinden biri olan gecekondu önleme projelerine güzel örneklerinden biridir. Başkenti gecekonduardan korumak için, 1948'de devlet arazilerinin bir bölümü belediyeye devredilmiş, belediye araziye parsellere¹ ayırmış ve metrekaresini bir liradan halka satmış. Ucuz arsaya ek olarak inşaatı belli bir sürede bitirmek ve belediyenin göstereceği tiplerde konut yapmak koşuluyla, ucuz kredi de verilmiş. Böylece Yenimahalle, 3–4 yıllık sürede, bahçeli evleri, parkları, halkın eğitim, sağlık, ibadet, alışveriş, 20
25
kültür ve eğlence gibi gereksinimlerini kolayca karşılayabileceği şekilde planlanmış, alt yapısı tamamlanmış örnek bir uydu şehir olmuştur.

Ancak göç almaya devam eden bütün şehirlerde olduğu gibi Yenimahalle de daha sonra gecekonduarla çevrilmiştir. Yeni gelenler, Yenimahalle Projesi'ndeki gibi yaklaşımlarla, iyi planlanmış mahallelere yerleştirilmediği sürece bu sonuçtan kaçınılamaz.

İyi planlanmış yerleşim yerleri 30

- hem yönetimin hem de halkın beklentilerini yansıtır,
- ticaretin gelişmesini ve iş imkânlarının artmasını sağlar, genelde götürdüğünden fazlasını getirir,
- tüm taraflar – kamu, yatırımcı, toprak sahibi, sade vatandaş – kırmızı çizgilerini planlama aşamasında ortaya koymuş olduğu için ileride çıkabilecek problemleri bu aşamada çözmüştür. 35

parsel¹ – tapu ve imar yasalarına göre üzerinde tek bir yapı kurulabilecek biçimde bölümlenmiş toprak parçası.

METİN C

2050'ye kadar insanların %68'inin şehirlerde oturacağı öngörülüyor. Köylerden, kasabalara, kasabalardan kentlere, küçük kentlerden daha büyüklerine göç sürüyor, metropoller oluşuyor.

Şehrin arazisinin ve kaynaklarının iyi değerlendirilmesi ve göçlere karşı önlem alınabilmesi ancak planlamayla mümkündür. Plansızlık, başıbozukluk anlamına gelir ki bu da yerleşim yerlerini giderek yaşanamaz hale getirir.

5

Ülkemizde başta Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olmak üzere, birçok bakanlık, çeşitli konularda uzmanlaşmış kamu kurumları ve ilgili belediye, plan aşamasında rol almaktadır. Planlara, uzmanların katkısı, sağlıklı bir sonuç için önemlidir. Ancak bir planın başarısı, planlama sürecinin de planlanmasına bağlıdır. Önce yöreyle ilgili veriler toplanmalı, halkın beklentileri, güncel ve gelecek gereksinimleri belirlenmeli, bu bilgiler tüm yetkili kurumlarla paylaşılıp görüşleri alınmalı ve planı gerçekleştirecek finans ve hizmet kadrosu hazırlanmalıdır. Aksi takdirde çelişen beklentiler, işleri yavaşlatacak, bu gecikme de düzeltilmesi zor olan yapılaşmalara fırsat verecek, plansızlıkla aynı sonucu doğuracaktır.

10

Bir Karadeniz yaylasının hikâyesi bu konuda iyi bir örnek olabilir. Yayla, 1987'de turizm merkezi ilân edilerek bir imar plânı uygulamaya konmuş. Sonrasında doğal zenginlikleri nedeniyle SİT alanı ilân edilmiş. Yani yaylada hem turizm gelişecek hem de flora ve faunası¹ korunacak! Öte yandan yayladaki evlerine yalnızca yazın gelenler, her türlü yapılaşmaya karşı iken, yaz kış orada oturanlar artık yaylacılık değil turizmcilik yapmak istiyor ve iki grup da kamu kurumlarına baskı yapıyor. Bu arada da kaçak inşaatlar önlenemiyor. Sonuç, giderek yok olmakta olan müthiş bir doğa ile çevrili bir gecekondu mahallesi, kirlenen dere ve yaylaya tırmanmaya çalışan binlerce araç! Yayla halâ bir imar planı bekliyor. Belki de 1987'de yayla turizm merkezi ilân edilmeyip, planlama işi aceleyle getirilmeseydi, bu sorunlar yaşanmazdı.

15

Yalnızca plansızlıktan değil planlama hatalarından da sıkıntılar doğabiliyor. Örneğin, ülkemizdeki ve başka yerlerdeki bazı şehirlerde dar gelirli insanlar, yıllardır yaşadıkları ve zamanla kıymetlenen mahallelerinden çıkarılıyor ve oralara yüksek gelirli kişilerin satın alabileceği yeni yerleşim yerleri yapılıyor. Böylece mahallenin eski sakinlerinin hayatı darmadağın oluyor. Ya da yeni yerleşim yerlerine ulaşmak için eski bir yerleşim yerinin ortasından otoban geçirek orda yaşayanların bütün düzeni bozuluyor. Önceden toplu taşıma hizmetini sağlamadan, şehirlerin çok uzağında site ya da üniversite, hastane gibi kurumlar yaparak, trafik yoğunluğunun, dolayısı ile hava kirliliğinin ve şehirde park sorununun artmasına yol açılıyor. Ya da yanlış yerlerde yerleşim yerleri yapılmasına izin verilerek yangın, sel, deprem, gibi doğal afetlerin etkisinin artmasına sebep olunuyor.

25

Bunlardan ders çıkarmamanın sorumluluğu ise çok büyük. Çünkü artık yalnızca nüfusun hızla artışı değil, tüm inşaatlarda kullanacağımız malzeme seçimimizi bile sınırlandıracak, küresel ısınma, iklim değişikliği ve doğal kaynakların tükenmekte olması gibi sorunlarımız da var.

35

flora ve faunası¹ – bitki ve hayvan toplulukları.

BLANK PAGE

BLANK PAGE

Permission to reproduce items where third-party owned material protected by copyright is included has been sought and cleared where possible. Every reasonable effort has been made by the publisher (UCLES) to trace copyright holders, but if any items requiring clearance have unwittingly been included, the publisher will be pleased to make amends at the earliest possible opportunity.

To avoid the issue of disclosure of answer-related information to candidates, all copyright acknowledgements are reproduced online in the Cambridge Assessment International Education Copyright Acknowledgements Booklet. This is produced for each series of examinations and is freely available to download at www.cambridgeinternational.org after the live examination series.

Cambridge Assessment International Education is part of Cambridge Assessment. Cambridge Assessment is the brand name of the University of Cambridge Local Examinations Syndicate (UCLES), which is a department of the University of Cambridge.